

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

พฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้ป่วย

โรคเบาหวานในศูนย์สุขภาพชุมชน ตำบลสันนาเม็ง

อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

เกจุรีย์ พันธุ์เขียน

ปริญญา

สาขารณศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์ ดร. รัตนาภรณ์ อวิพันธ์ ประธานกรรมการ

อาจารย์ คิลกา ไตรไพบูลย์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยการศึกษาวิจัยลักษณะภาคตัดขวาง (Cross sectional study) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

- 1) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน
- 3) ศึกษาบริบททางสังคมและการใช้ชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน

เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีข้อกำหนดคือเป็นผู้ป่วยเบาหวาน ที่มารับการรักษาด้วยยาและไม่มีโรคแทรกซ้อน ณ ศูนย์สุขภาพชุมชน ตำบล สันนาเม็ง จำนวน 98 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดย ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแนวคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และไคร้สแควร์ (Chi-square) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลตนเอง โดยกำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 51.0) และส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถม (ร้อยละ 75.5) มีอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 36.7) กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 23.4 ระบุว่าไม่ได้รับการพยาบาลในคลินิก และครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ในเรื่องเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ เมื่อศึกษาถึงพฤติกรรมสุขภาพใน

การดูแลตนเองทั้ง 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมในการดูแลตนเองในด้านการป้องกันภาวะแทรกซ้อนสูง ร้อยละ 83.7 รองลงมา คือ พฤติกรรมในการดูแลตนเองในด้านการบริโภค ร้อยละ 81.6 ด้านอารมณ์ และด้านการออกกำลังกาย ร้อยละ 52.0 และร้อยละ 51.0 ตามลำดับ และมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองในด้านการใช้ยาอย่างถูกต้องเพียง ร้อยละ 38.8 เมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอาชีพ ต่อพฤติกรรมด้านการใช้ยาและพฤติกรรมด้านอารมณ์ มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.36$ และ $p=0.016$ ตามลำดับ) ปัจจัยด้านความรู้ในเรื่องเบาหวาน และพฤติกรรมด้านการป้องกันภาวะแทรกซ้อน มีความสัมพันธ์กันอย่าง มีความสำคัญทางสถิติ ($p=0.03$)

เมื่อสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากได้รับประทานข้าวเหนียวโดยมีเหตุผลว่าทำให้มีแรงในการทำการเกษตร ในด้านการออกกำลังกายกลุ่มตัวอย่างเล่าว่ามีอุปสรรค เพราะไม่มีเวลาออกกำลังกาย และมีบางคนมีความคิดว่าการทำงานหนักเป็นการออกกำลังกาย กลุ่มตัวอย่างมีการดูแลตนเองเรื่องการใช้ยาส่วนใหญ่รับประทานยาได้ตามแผนการรักษาของแพทย์ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่ดีที่สุด ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะไม่เครียดและไม่รู้สึกกังวลเรื่องที่ตนเองป่วยเป็นโรคเบาหวานแต่ก็รู้สึกกลัวว่าโรคที่เป็นอยู่ จะรุนแรงและเกิดอาการแทรกซ้อนและยังพบว่ายังมีกลุ่มตัวอย่างบางคนใช้วิธีการรักษาเยียวยาแบบอื่นร่วมด้วย เช่น รับประทานสมุนไพรและยาพื้นบ้าน เป็นต้น

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน ให้ได้มาตรฐานในศูนย์สุขภาพชุมชนตลอดจนเหมาะสมกับกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานในพื้นที่ รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมสุขภาพและช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเบาหวานให้มีพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน

Independent Study Title Health Behaviors in Self-care of Diabetic Patients at San Na Meng Primary Care Unit, San Sai District, Chiang Mai Province

Author Kejuree Phunkean

Degree Master of Public Health

Independent Study Advisory Committee

Lecturer Dr. Ratanaporn Awiphan Chairperson

Lecturer Dinlaga Tripiboon Member

ABSTRACT

This cross sectional study using a combination of quantitative and qualitative methods aimed to 1) explore health behaviors for self-care among diabetic patients, 2) investigate the relationship between health behaviors and causal factors for self-care among diabetic patients, and 3) explain social contexts and life styles related to health behaviors for self care among diabetic patients. Ninety eight diabetic patients with no disease complications and received medical care at San Na Meng primary care unit (PCU) were selected by purposive sampling. Data were collected by using a structural interview form for quantitative data, open-ended questions, and in-depth interviews were used for qualitative data. Data analysis was conducted by using descriptive statistics and Chi-square test with the significant level at 0.05 for quantitative data and contents analysis for qualitative data.

The results showed that about half of the sample were female (51.0%) and 75.5% of the subjects completed elementary education. The largest percent of them were employed (36.7%). About 23% of the subjects reported that they did not receive the entire range of services from the PCU. Half of the subjects had a low level of diabetes knowledge. According to five health behaviors for self-care, most of sample (83.7%) had behaviors to prevent disease complications, appropriate eating behaviors (81.6%), correct emotional behaviors (52%) and adequate exercise

behaviors (51%). However, only 38.8% of the subjects reported that they had appropriate drug administration.

The tests of the relationships between health behaviors and causal factors for self-care of the five behaviors showed that the employment factor was significantly associated with drug administration behavior and emotional behavior ($p=0.36$ and 0.016 respectively). Diabetes knowledge factors was significantly associated with complication prevention behavior ($p=0.03$).

The data from in-depth interviews showed that most of the subjects eat sticky rice in order to have energy for agriculture work. Regarding exercise behavior, they mentioned some barriers such as not having time and they considered working as already exercising. Most of them complied with medical treatment because they thought that it is the best way to prevent diabetes complication. However, they were not worried about the disease in general; they still feared the progression and the complication of this disease. Some of them also used other alternative therapy such as herb and traditional medicine.

The results of this study can be used as the baseline data for the PCU in terms of developing the standard diabetes guideline that is appropriate for the diabetic patients in this area. In addition, the data can be used as a data-based for health promotion planning in order to help the diabetic patients to continue their self care behavior fitting for their life style.